

Instruks og prosess for gjennomføring av refotografering Utvalgte kulturlandskap i jordbruket

Utvalgte kulturlandskap i jordbruket har siden 2010 leid inn landskapsgeograf og fotograf Oskar Puschmann, NIBIO, til å refotografere landskapsmotiver i områdene.

Formålet med refotografering av områdene i *Utvalgte kulturlandskap i jordbruket* er

- å dokumentere den historiske utviklingen i landskapet
- å synliggjøre resultater av gjennomførte tiltak

Det er videre et mål å bidra til økt kunnskap, engasjement og forståelse omkring landskapsverdiene blant grunneiere og øvrig befolkning med tilhørighet i områdene, i forvaltningen på alle nivåer og i samfunnet generelt.

OBS:

- Det er helt avgjørende for gjennomføring av refotografering at forarbeidet er gjennomført som beskrevet under. **LES ALLE PUNKTENE NØYE!** Gi beskjed [seinst 1. mars](#) til Riksantikvaren v/Ragnhild Hoel (rh@ra.no) dersom dere ser at dere ikke rekker å gjennomføre forarbeidet som avtalt.
- For å kunne vise resultater er det helt nødvendig at grunneiere, drivere eller forvaltning tar bilder før tiltak settes inn!

Forarbeid

- **Koordinering av forarbeid:** Kommunen koordinerer arbeidet i utgangspunktet, men andre utpekte lokale personer eller en av fylkesetatene kan gjerne også ha denne rollen.
- **Godtgjøring av forarbeid:** Hvis det er behov for å godtgjøre innsats i forbindelse med forarbeid, kan en søke kommunen om dette fra de midlene området er tildelt.
- **Lokal bildegruppe:** Det anbefales å nedsette en lokal bildegruppe som har ansvar å samle inn lokale fotografier og mest mulig relevant informasjon tilknyttet disse. Det lokale historielaget kan være en viktig ressurs. En person bør utpekes som leder.

- **Start bildeinnsamlingen tidlig:** Bildeinnsamlingen kan gjerne starte høsten før neste sommers refotografering, og seinest tidlig på nyåret. Fotograf Oskar tilbyr å være med på et Teams-møte eller telefonsamtale i forbindelse med oppstart, om ønskelig. osp@nibio.no Mobil 993 53 677 Ta kontakt!
Høyoppløste digitale kopier må være oversendt Oskar Puschmann seinest 1. mai, via Dropbox, OneDrive eller pr post på minnepinne.
- **Bruk gjerne lokalavisa** til å fortelle om refotograferingsprosjektet, samt for å etterlyse bilder. Eller informer grunneiere/drivere om fotograferingen på annen måte.
- **Hva er et landskapsbilde?** I utgangspunktet er alle bilder som viser et landskap, et miljø, et hus, et objekt eller et areal innenfor området, om så bare som bakgrunn, av interesse. Gjerne med folk i arbeid, med redskap og maskiner eller dyr på beite, men OGSÅ andre motiver – for eksempel et 17.mai-tog gjennom bygda eller unger i lek. Om bildet ikke lar seg refotografere kan det likevel ha stor historisk verdi og vil kunne brukes i andre sammenhenger.
- **Hovedkildene** i innsamlingen er grunneiere, lokalbefolkning ellers, hyttefolk samt ulike fotoarkiver. Dersom det finnes hytter/feriesteder innenfor et utvalgt område, husk å spørre hyttefolket. Erfaringsmessig tar folk på ferie langt flere bilder av feriestedet enn fastboende. Videre vil det finnes bilder hos kommunen eller regionalforvaltningen hos statsforvalter, fylkeskommune og Sametinget. Direktoratene vil bidra der foto finnes i deres systemer.
- **Alder:** Både gamle bilder fra 1800- og 1900-tallet OG nyere bilder 2-10-20 år tilbake i tid er aktuelle. Husk også: Fargebilder fra 1970- og 80-årene er spesielt interessante.
- **Bilder fra før tiltak:** Fra grunneiere, kommuner og fylkesforvaltning etterspørres særlig nyere bilder som viser ulike landskapselementer *før* istandsettingstiltak er gjennomført. NB: Bilder lagt ved søknader om tiltak i Agros kan være en god kilde. Refotografering av slike motiv er særlig viktig, siden det viser effektene av UKL-midlene.
- **Avklar bruksrettighetene:** Husk å avklare bruksrettigheten til bildet, enten i forkant eller under selve innsamlingen. Informer tydelig den som låner ut bildet hva det skal brukes til, og at det skal kunne publiseres i ulike medier og legges ut på nett. Opplys videre at fotografens/bildeeiers navn alltid vil bli oppgitt ved bruk.
- **Skanning av originalbilder:** Når originalbilder er innsamlet, skann dem med høy oppløsning (omkring 30 MB, MINIMUM 10 MB).

Gi løpenummer fortløpende til hvert bilde ettersom dere skanner. Tips: Skaff tilgang til en god skanner og lag ev. et opplegg eller møtested for å få skannet bildene i en sosial setting. Benytt gjerne samme anledning til å samle inn opplysninger om det enkelte bildet.

Gi bildene filnavn som inneholder løpenummer, sted (delområde/nabolag/grend), gård/seter, antatt årstall, fotograf hvis kjent; for eksempel slik (eksempel fra Austrått):

03_Vatne_Trødnes_1935ca_Wilse.jpg

Forklaring til feltene:

- 03** løpenummer; et unikt nummer for hvert bilde
- Vatne** Sted i bygda, f.eks. delområde, nabolag eller grend
- Trødnes** Gårdsnavn; seter – dvs. det stedet der bildet er tatt

- 1935ca** Årstall for fotografering; ev. med «ca» hvis datering er omtrentlig.
Skriv *Ukjent* hvis årstall ikke er kjent
- Wilse** Etternavn til fotograf. Skriv NN hvis fotografen ikke er kjent

Skill de enkelte delene/ordene av filnavnet med et skille tegn, og bruk gjerne lav bindestrek (underscore), slik som i eksempelet over.

- **Sortering av aktuelle bilder:** Hvis tilfanget av bilder er svært stort, er det viktig å gjøre et utvalg på maksimalt 100 bilder. Gjør en vurdering av blant annet innholdet i motivene og om bildene lar seg refotografere fra nøyaktig samme sted.
- **Bildene i et samledokument:** Det er ønskelig at hvert område lager et enkelt samledokument/hefte med innsamlede fotografier med bildetekst om når bildet er tatt, fotografens navn, sted og ev. hvem som er avbildet, bildeutlåner – i den grad dette er kjent. Et oversiktskart med inntegnede fotopunkt vil også lette refotograferingen. Bruk samme nummer i samledokumentet og i oversiktskartet som i filnavnet. Bildene i dette dokumentet bør være lavoppløste (f.eks. 150 kB), så ikke dokumentet blir så stort. Lag en word-fil, og lagre som pdf, da blir det enkelt å sende Oskar Puschmann i en e-post.

Tenk gjerne gjennom steder der det planlegges tiltak og det kan være aktuelt å oppsøke for førstegangsphotografering (se under) og noter dette i dokumentet.

- **Eksempler – på bilder og opplysninger i samledokumentet**

Fra Nordherad

Filnavn: N5_Nordgard Valde_1961_Helge Müller.jpg

Opplysninger om bildet:

N5. Nordgard Valde sett frå Sande. År: 1961. Fotograf: Helge Müller. Fotoutlån: Knut Raastad

Fra Grinde og Engjasete

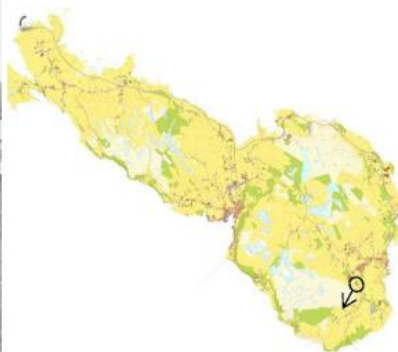
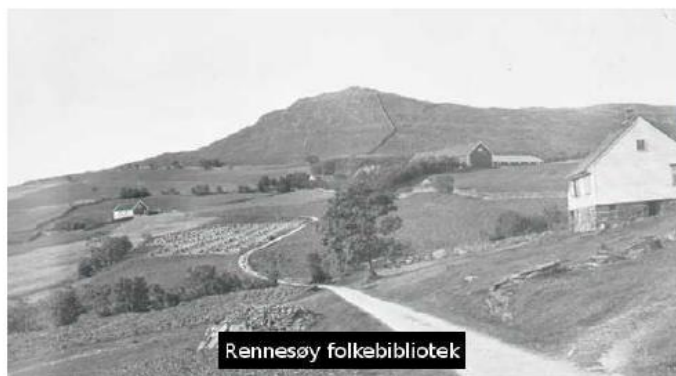
Filnavn: 5_Eineberg_1990ca_ Knut Skjånes.jpg

Opplysninger om bildet:

Foto 3 Lauving på Eineberg, Grinde. 1990-talet. Foto: Knut Skjånes, Statsforvalteren/utlånt av Lars Grinde.

Fra Rennesøy, med kartutsnitt som viser fotograferings-retning. Og supert med koordinater og markering på kart; et veldig bra eksempel!¹

Filnavn: 03_Østhusvik_Hodne_ukjent_ukjent.jpg

Opplysninger om bildet:

Om bildet	Utsikt mot garden på Hodne
Fotograf	Ukjent
År	Ukjent
Sted avbildet	Rennesøy; Hodne; Østhusvik; Rogaland
Informant	Sigrun Kari Hauge
Koordinater	59,07810°N 5,76298°Ø
Mer informasjon	Bilde hentet fra Rennesøy folkebibliotek: http://www.rennesoy.folkebibl.no/cgi-bin/websok-bilde?tnr=472

¹ Noen av opplysningene er litt redigert, for å tydeliggjøre opplysningene bedre som eksempel. Koordinater finnes f.eks. på kommunekart.com eller norgeskart.no

- **Oversendelse til fotograf:** Høyoppløste filer må være oversendt Oskar Puschmann seinest 1. mai, via Dropbox, OneDrive eller pr post på minnepinne. Samledokumentet sendes samtidig digitalt til osp@nibio.no.

Feltarbeid/besøk av fotograf

- **Tidspunktet** for besøk må tilpasses annet feltarbeid fotografen har i sommer, og avklares innen 1. mai i direktekontakt med fotografen.
- **Behov for guide:** Under selve refotograferingen er det noen ganger ønskelig at en lokal informant/guide har anledning til å følge fotografen i felt. Dette letter arbeidet med å lete etter eksakt fotoståsted, og gir mulighet til å gi lokal opplæring i selv å refotografere ved en senere anledning. Hvis behov, avtales dette på forhånd med fotografen.
- **Om førstegangsrefotografering:** I forbindelse med refotograferingen gjøres også førstegangsrefotografering av områder hvor ulike istandsettings- eller ryddingstiltak skal igangsettes. For å unngå unødig tidsbruk bør slike aktuelle steder, areal eller objekter være oppsøkt i forkant av feltarbeidet.

Åpent kveldsforedrag lokalt og fagforedrag for fylkesetater

- **Om det lokale, åpne landskapsforedraget:** i forbindelse med feltarbeidet/besøk av fotograf gjennomføres et landskapsforedrag for alle interesserte. Her vises gjenfotograferte motiver og landskapsendringer i det utvalgte området. Vurder om refotografering og åpent folkemøte med foredrag kan kombineres med evt. lokale aktivitetsdager, festivaler e.l. Gi i så fall rask beskjed til fotografen, slik at dette kan tilpasses øvrig feltarbeid.
- **Om det regionale landskapsforedraget:** Gjennomføres påfølgende høst eller vår, fortrinnsvis som et digitalt foredrag.

Etter refotografering: Om bruk av bildematerialet og bildenettside

- **Alle bildepar bør være tilgjengelig** for alle interessenter i et utvalgt område. Det er ønskelig at bildene blir brukt (publikasjoner, utstillinger, private kopier etc.). Alle parter og rettighetsholdere vil få tilgang på «sine» bildepar, og bilder fra den instans som foretar refotografering skal ikke være rettighetsbeskyttet.
- **Bildenettside:** Direktoratene etablerer en egen, kartbasert nettside for *Utvalgte kulturlandskap*. Et utvalg av bildene formidles her. Dette vil gjøre dem tilgjengelige for alle. Bildenettsiden finnes i en foreløpig versjon fra 2019 her: <https://uklfoto-utvikling.ra.no/ukl>. Det arbeides nå med en ny versjon som vil være klar i løpet av våren.
- **Vi minner om:** bilderettighetene bør avklares allerede ved innsamling av bildene.

Spørsmål? Kontakt Ragnhild Hoel hos Riksantikvaren – rh@ra.no eller 98202763

OSP/RH/LR 2013/2014/2015/2019/2020/2022